

Kilometers maken

Lezen bevorderen: RALFI en Connect

Op verschillende basisscholen is het RALFI- en Connect-lezen geïntroduceerd. Deze manier van leren lezen is bedoeld voor kinderen bij wie de leesontwikkeling niet vanzelfsprekend verloopt. De leerkracht speelt hierin een belangrijke rol, vooral om de motivatie van kinderen vast te houden of opnieuw hun belangstelling voor lezen te wekken. Hoe dat kan, lees je hier.

De meeste basisscholen zijn bekend met de mogelijkheid van het inzetten van RALFI- en Connect-lezen bij leerlingen die de spellende leeshandeling (grotendeels) beheersen, maar langdurig veel te traag blijven lezen en bij wie het lezen niet versnelt en automatiseert (Smits, z.j.). Hieronder vind je een korte uitleg van de beide programma's, gevolgd door enkele tips voor als je ze in de praktijk wilt toepassen of al toepast.

RALFI-lezen

Het RALFI-programma (**R**epeated-**A**ssisted-**L**evel-**F**eedback-**I**nteraction) wordt naast de reguliere leesmethode gebruikt. In kleine niveaugroepen wordt eenzelfde tekst 4 tot 5 keer per week gelezen (Smits & Braams, 2006).

www.ralfilezen.nl

RALFI kost de eerste les waarin een tekst gepresenteerd wordt ongeveer een half uur tot drie kwartier, daarna is een kwartier vaak voldoende. De rest van de tijd kan besteed worden aan het maken van leeskilometers met vormen van zelfstandig lezen. Koorlezen en duolezen komen elke keer aan bod. Om de beurt lezen is er niet meer bij, want dat kost te veel tijd. Zo is er meer effectieve leestijd voor elk kind. Het idee achter het herhaald lezen van dezelfde tekst, is dat leerlingen vloeiend gaan lezen. Dat lijkt saai, maar is het niet, wanneer je tenminste de teksten zorgvuldig uitzoekt binnen de belevingswereld van de betreffende groep kinderen. Naarmate de teksten vaker herhaald worden, zullen veel leerlingen beter gaan lezen, ook dat helpt hen gemotiveerd te blijven.

Connect-lezen

Kinderen die nog geen AVI-niveau hebben, kunnen aan het Connect-programma meedoen. Het Connect-lezen is een aanvulling op een reguliere leesmethode en net als bij het RALFI-programma, worden teksten herhaald gelezen via voor-, koor- en duolezen. Het Connect-lezen is een gestructureerd programma dat uit drie delen bestaat:

1 Klanken en letters

Dit onderdeel van Connect-lezen is bedoeld voor de zwakste lezers en bestaat uit een aantal fasen waarin een letter aan bod komt. Dit gebeurt door middel van een vaste opbouw waarin schrijven en lezen samengaan. Spellen d lezen wordt gestimuleerd. De letter komt in één week in drie sessies intensief aan bod. Er wordt gebruik gemaakt van Connect-rijtjes, waarin twee woorden uit de tekst zijn opgenomen.

Een voorbeeld van een Connect-rijtje is: huis-haas-baas-buis-bui-ui.

De woorden 'huis' en 'bui' zijn gekozen uit de tekst. En inderdaad, de letter 'ui' staat hier centraal.

2 Woordherkenning

In dit deel komen woorden met medeklinkerclusters en meerlettergrepige woorden aan bod. Ook hier wordt gebruik gemaakt van Connect-rijtjes, waarin twee woorden uit de tekst zijn opgenomen. Met die woorden wordt in een van de fasen, die ook hier volgens een vaste structuur zijn opgebouwd, lotto gespeeld. Tijdens Connect-woordherkenning, wordt het duolezen en koorlezen geïntroduceerd.

3 Connect Vloeiend lezen

Dit lijkt al op RALFI-lezen. Het gaat hier om het maken van leeskilometers en het komen tot vloeiendheid. Snelheid is nog niet van belang, wel het samenvloeien van woorden en een goede toon.

Rol van de leerkracht

Het Connect- en RALFI-programma staat of valt met een positieve benadering van kinderen: leesmotivatie is een voorwaarde om te leren lezen! De manier waarop de leerkracht de kinderen begeleidt tijdens de sessies, maar ook het vinden van geschikte en motiverende teksten, zijn dan ook van belang.

Teksten

Voor het RALFI-lezen zijn vaak vrij gemakkelijk geschikte teksten te vinden, denk bijvoorbeeld aan Kidsweek of diverse websites, zoals www.ralfilezen.nl en www.makkelijklezenplein.nl.

Nog leuker is een boek! Informatieve boeken zijn hiervoor het meest geschikt. Er zijn leer-

Fotografie Hanneke Verkleij

Samen lezen

krachten die hiervoor lesboeken van wereldoriëntatie gebruiken. Daar kunnen mooie verhalen in staan. Wanneer de kinderen een deel uit het boek herhaald gelezen hebben, is het fijn om aan het eind van een sessie een volgend hoofdstuk voor te lezen. De week erna volgt dan het volgende hoofdstuk in de nieuwe weeksessies. Aan het einde van een sessie leest de leerkracht weer voor, enzovoort. Kinderen kunnen vaak zelf goed aangeven waarover zij willen lezen. Dit helpt de leerkracht bij het vinden van een passende tekst.

www.makkelijklezenplein.nl

Wanneer je een boek kiest op het passende leesniveau (liever nog iets hoger) en in de belevingswereld van de groep leerlingen, zijn ze vaak gemotiveerd om te lezen! Een relatief moeilijke tekst kan gunstig werken voor zwakke lezers, mits er voldoende ondersteuning wordt geboden volgens het RALFI-programma. Een tekst boven het leesniveau kan interessanter zijn dan eenvoudige niveauboekjes die eigenlijk voor jongere kinderen zijn geschreven.

Voor het Connect-lezen is het vaak lastig om passende teksten te vinden omdat er in eerste instantie nog weinig klanken aangeboden zijn en het verhaal wel in de belevingswereld van een bepaalde groep kinderen moet passen. Vaak vinden leerkrachten verhalen in leesboekjes van de reguliere leesmethode, maar die hebben niet altijd de belangstelling van de leerlingen. Eventueel zijn teksten zelf te maken door letters te gebruiken die aangeboden zijn in een verhaal dat de interesse van het betreffende groepje kinderen heeft. Hieronder volgt een voorbeeld van een tekst voor beginnende lezers. In de klas was het thema huisdieren. De volgende klanken komen er in voor:

- Lange klanken: aa - ee - oo
- Korte klanken: e - i - o - a
- Medeklinkers: r - v - i - s - n - k - m - t - d - w

(Bijna alle letters worden aangeboden in de kernen 1 en 2 van *Veilig leren lezen* behalve de letters d, o en w. Die komen aan bod in de kernen 3 en 4.)

vis

er is een vis
in de kom

een vis
met een vin

maar...
wat is dat?
dat is een kat

een kat met een poot
de poot gaat in de kom

pas op vis
daar is de poot
de poot van de kat

oo!
de kom gaat om

Vooral tijdens de eerste sessie van RALFI- en Connect-lezen wordt er gesproken over de inhoud van de tekst, dit vooral ter motivatie maar zeker ook om aan de leerlingen duidelijk te maken dat het fijn is te begrijpen wat er staat. Er zijn leerkrachten die gebruik maken van filmmateriaal via het digitale bord om de tekst visueel te ondersteunen en daarmee de interesse te vergroten. Bij een verhaal over sterke kinderen wordt bijvoorbeeld Pippi Langkous getoond. Er is ruimte voor een eigen mening en dus een eigen beleving van de tekst.

Begeleiding van kinderen bij RALFI en Connect

De ondersteuning bij het lezen, gaat als volgt: de eerste keren leest de leerkracht de tekst vloeiend en in een normaal tempo voor. De leerlingen lezen mee en wijzen bij. Na het voorlezen volgt het koorlezen waarbij de groep gezamenlijk hardop leest. Zwakke lezers worden zo ondersteund en er is weinig kans op schaamte. 'RALFI-lezen is leuk, omdat iedereen goed zijn best doet', zei een leerling van de Professor Van Gilseschool (zie kader aan het einde van dit artikel) tijdens een evaluatiemoment.

Tijdens het duolezen geeft de leerkracht meteen feedback. Als een kind aarzelt bij het zien van een woord, zeg je het als leerkracht meteen voor. Hierbij is het belangrijk dat je het patroon van leesfouten en aarzelingen van een kind goed leert kennen. Zo kun je fouten voorkomen. Dit zorgt voor een veiliger inprenting en minder frustratie bij het kind. Dus als je weet dat een leerling bij iedere 'b' aarzelt, kun je deze meteen voorzeggen. Want elke keer dat een kind twijfelt tussen 'b' en 'd', worden beide letters mentaal geactiveerd en wordt de verwarring versterkt. Tijdelijk voorzeggen leidt sneller tot automatiseren van het leesproces. Je corrigeert dus als leerkracht meteen een woord dat verkeerd wordt gelezen. Leerlingen worden gestimuleerd deze feedback ook te geven tijdens het duolezen.

Maar positieve feedback wordt nog belangrijker gevonden dan feedback op leesfouten. Deze moet duidelijk maken wat er precies is goed gegaan. Een leerkracht op de Professor Van Gilseschool verwoordde een compliment bijvoorbeeld als volgt: 'Hé! Gister vond je het

'RALFI-lezen is leuk, omdat iedereen zijn best doet'

nog zo moeilijk om het woord "zelfvertrouwen" te lezen en nu lees je het in één keer goed! Wat knap van jou!

Vooruitgang wordt niet alleen afgemeten aan AVI-niveaus, maar kan ook duidelijk hoorbaar zijn doordat leerlingen de tekst na enkele sessies voldoende vloeiend lezen. Dat kan leiden tot langere stukken tekst.

De leesprogramma's hebben vaak het effect dat kinderen betrokken zijn, minder faalervaringen hebben (onder andere door het koorlezen) en er zijn meer effectieve leesmomenten. Van belang is een goed klasmanagement, zodat er ruimte is voor de leerkracht om de juiste connectie te leggen met de steeds beter lezende kinderen!

Professor van Gilseschool

Op de Professor van Gilseschool in Haarlem is drie jaar geleden het Connect- en RALFI-lezen geïntroduceerd. Op de basisschool voor leerlingen met auditieve en/of communicatieve problemen, komen veel kinderen met grote leesproblemen. Door middel van het Connect- en RALFI-programma proberen leerkrachten hun leerlingen verder te helpen met lezen. In het schooljaar 2006-2007 is gestart met een 'pilotgroep' die het RALFI-programma kreeg aangeboden. Dit bleek voor een groot aantal leerlingen succesvol te zijn. Daarom is het programma vorig schooljaar in de bovenbouw (groep 4 t/m 8) in het lesrooster opgenomen. Naast de leesmethode Leeslijn die al in de groepen wordt aangeboden, wordt er nu in een aantal klassen groepsdoorbrekend gelezen in niveaugroepen. Kinderen die AVI 1 hebben behaald, lezen nu via het RALFI-programma.

Er is geen gericht onderzoek gedaan naar de resultaten, maar er is wel, door de intern begeleider en de leerkracht, gevraagd naar ervaringen van kinderen en gekeken naar

AVI-niveaus. Daaruit blijkt dat veel leerlingen vooruit zijn gegaan; één leerling is bijvoorbeeld in anderhalf jaar tijd vijf AVI-niveaus omhoog gegaan. Of dat inderdaad aan het RALFI-lezen ligt, is niet met zekerheid vast te stellen maar het lijkt er wel op, omdat de vooruitgang startte toen deze vorm van leesonderwijs werd ingevoerd. Er zijn leerlingen die het lezen (nog steeds) saai vinden, maar de meesten zijn positief over de kleine leesgroepjes. (zie ook: www.vangilseschool.nl)

LITERA
TUUR!

- Smits, A. & Braams, T. (2006). *Dyslectische kinderen leren lezen*. Meppel: Koninklijke Boom Uitgevers.
- Smits, A. (z.i.), Handleiding RALFI (in de groep). Deze handleiding van Anneke Smits, trajectcoördinator dyslexie, Opleidingen Speciale Onderwijszorg Hogeschool Windesheim, is te downloaden via: www.lezen180.nl/ralfipdf.pdf

Annemarie Jongbloed

werkte als leerkracht op de Professor van Gilseschool. Ze schrijft teksten op het gebied van onderwijs en orthopedagogiek en maakt teksten op maat voor kinderen met leesproblemen (www.schrijvergevonden.nl)

advertentie

www.overwin-dyslexie.nl
Handig leren omgaan met lees- en spellingproblemen